

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

Kirkens bygning og brug. Studier tilegnet Elna Møller, Kbh. Nationalmuseets Forlag, 1983. 209 s. 200 kr.

Dette festskrift rummer ti væsentlige artikler, hvoraf i hvert fald de ni ikke ville have kunnet se dagens lys uden forfatterens tilknytning til »Danmarks Kirker«.

Hans Stiesdal skriver om tidlige, d.v.s. romanske vesttårne i det sjællandsk-lolland-falsterske område. Ikke mindre end 85 er indtegnet på oversigtskortet. De yder et stærkt bidrag til diskussionen om verdslig indflydelse på gudshusene. *Niels Jørgen Poulsen* er »på sporet af den jyske fod« som måleenhed ved kirkebyggeri. Dog forekommer det mig, at de gamle bygmestre altid havde svært ved at tilpasse sig de måleudregninger, som senere tiders forskere mener at finde – skæve og uregelrette som kirkerne ofte er.

Artiklerne om Passionsreliefferne i Store Rise kirke og om Lektorieprædikestole i Østdanmark af *Ebbe Nyborg* og *Marie-Louise Jørgensen* er bl.a. interessante ved at påvise genbrug af kirkeinventar i middelalderen og i reformationstiden. Og Genbrug af gravsten er titlen på *Vibeke Michelsens* kulturhistorisk underholdende afsnit. At tilkøbe sig en gravsten »til evig tid« var en usikker og flygtig investering. Kortet over udbredelsen af lektorieprædikestole er lige så overraskende omfangsrigt som for vesttårnenes vedkommende. En tilsvarende udbredt anvendelse af skriftestole fremgår af *Erik Skovs* Skriftemål og skriftestol, som også beretter om, at skriftemålene langt fra var et personligt, hemmeligt anliggende, og de var præsterne til timelange besværligheder.

Hugo Johannsen skriver om Chr. IV i Den ydmyge konge med den fascinerende konklusion at en stor del af altertavlerne fra Christians tid er ren kongepropaganda. Ja selv den berømte Kongesten ved Frederiksborg Slot med plads til en bred royal bagdel indgår i propagandaen. *Birgitte Bøggild Johannsen* behandler enevældens castrum doloris som på grund af den flygtige karakter ikke er stof for Danmarks Kirker. Artiklen er et udmærket supplement til værkets registrerende kirkebeskrivelser. Det habsburgske dynastis ligtog for Ferdinand den Katolske og for Karl V blev mønsterdannende for et ceremoniel, som endnu er »anvendt i vore dage, f.eks. ved præsident Kennedys begravelse 1963«. Her er det fristende at henvise til Churchills begravelse som et langt bedre moderne eksempel, fordi Churchills død i modsætning til Kennedys var ventet, og hans ligtog derfor vel tilrettelagt og følgelig mediemæssigt langt bedre dækket.

Motivforskydninger af *Kjeld de Fine Licht* viser i rejsebrevsform de utrolig nære og samtidige forbindelser, der herskede i det europæiske katolske fællesskab på tværs af landegrænser. *Ole Olesen* stiller spørgsmålet: Hvad kan bindet i Danmarks Kirker om Ribe domkirke fortælle om det kirkelige musikliv? og svarer med en gennemgang af klokkespil, tårnmusik, sangerne og orgelmusikken hvor ikke mindst komponisten Rued Langgaard gør sig gældende.

Denne bog er således den bedst tænkelige måde at hylde redaktionsmedarbejderen og -lederen af Danmarks Kirker gennem mange år, Elna Møller. Men da artiklerne viser udsnit af den vidensfond, som redaktionen gradvis har akkumuleret, er bogen faktisk et festskrift til Danmarks Kirker og dermed indirekte også til Erik Moltke, der med utrættelig energi, inspiration og loyalitet ledede redaktionen i årtier, førend Elna Møller tog over. Erik Moltke døde 83 år gammel kort efter udgivelsen af dette festskrift som må have frydet ham. Lad ham dele glæden med Elna Møller over indholdet. Som gammel studentermedhjælp på »Kirkeværket« kan jeg på manges vegne kort karakterisere ham med de tusindårgamle runeord: han var »den største unidding«. Også her ligner Elna Møller ham.

Axel Bolvig

JØRN SANDNES: *Handbok i lokalhistorie. Faget og metodene.* Universitetsforlaget Oslo – Bergen – Tromsø – Stavanger, 1983. 141 s. Ill.

Det er en erfaren mand, der har skrevet denne lille, men vægtige bog. Jørn Sandnes er professor i historie og rektor ved Norges Lærerhøjskole, Universitetet i Trondheim, han er selv aktiv lokalhistoriker, er med i ledelsen af Landslaget for lokalhistorie (den norske parallel til Dansk historisk Fællesforening) og er siden 1976 redaktør af *Heimen* (parallellen til *Fortid og Nutid*). Når han indleder sin bog med sætningen: »Det er mange måter å brekke nakken på. Dette er også én: å prøve å lage ei kort handbok i lokalhistorie« – så må man konstatere, at nakken holdt. Selv om bogen er kort, er den både inspirerende og nyttig. Og så er den let at læse, også for en dansker.

Bogen er tænkt som en vejledning og et hjælpemiddel for lokalhistorikere, og den består – ud over kilde- og litteraturlister – af to hovedafsnit: Lokalhistorie, hvad, hvorfor, hvordan? og: Metoder i lokalhistorien. Forfatteren havde oprindeligt tænkt sig også at skrive nogle afsnit om kilder, disposition, praktiske og tekniske sider m.m. De er dog udeladt, bl.a. fordi Norsk lokalhistorisk institutt arbejdede med en tilsvarende plan – en plan som i øvrigt siden er realiseret i Rolf Fladby og Harald Winge: *Lokalhistorie i emning. Fra idé til bok*, 1984.

Også i Norge har der været en del debat om lokalhistorien og dens afgrænsning. Det er spørgsmål som definition af begreberne lokalhistorie og lokalsamfund, afgrænsningen mellem lokalhistorie og rigshistorie, samt argumenterne for at skrive lokalhistorie »på lokalsamfundets egne præmisser«. Sandnes' gennemgang af alt dette er behageligt udøgmatiske, og han hævder med megen ret, at meningsforskellene bliver mindre vigtige, når hovedvægten lægges på lokalhistorisk forskning. Motiverne til at beskæftige sig med lokalhistorie søger han i flere sammenhænge. Han er ikke i tvivl om, at for den nyeste tids vedkommende hænger den øgede interesse sammen med ønsket om at finde identitet og rodfæste i en uoverskuelig verden. Der er dog også andre drivkræfter end fremmedgørelsen i det moderne samfund. Allerede omkring første verdenskrig fik den norske historieforskning øget interesse for social og økonomisk historie, og dermed voksede behovet for lokale undersøgelser. Dertil kommer, at lokalhistorien har en speciel pædagogisk værdi ved at tage sit udgangspunkt i den nære historie. På baggrund heraf opstiller Sandnes de to »forenklede« syn på forholdet mellem lokalhistorie og rigshistorie: Lokalhistorien som rigshistoriens tjener og lokalhi-